

Η ιστορία στην πυρά του φανατισμού

*** Τα θετικά στοιχεία του βιβλίου της Στ' Δημοτικού είναι ακριβώς εκείνα για τα οποία κατηγορείται**

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΚΟΥΛΟΥΡΗ

«Η πατρίς μας είναι ασυγκρίτως γλυκύτερα και από τα πουγκία σου [...] ματαιώς κοπιάζεις, επειδή η ελευθερία μας δεν πωλείται, ούτ' αγοράζεται σχεδόν με όλους τους θησαυρούς της γης, παρά με το αίμα και θάνατον έως του τελευταίου Σουλιώτου». Το κείμενο αυτό περιέχεται στο νέο βιβλίο της Στ' Δημοτικού *Στα νεότερα και σύγχρονα χρόνια*, το οποίο έχει ξεσηκώσει πολλές αντιδράσεις με βασικό επιχείρημα ότι «αποεθνικοποιεί» τη σχολική ιστορία διδάσκοντας στα παιδιά μια «ουδέτερη και απονευρωμένη» ιστορία. Διακινείται μάλιστα και κείμενο που ζητεί την απόσυρση του εν λόγω εγχειριδίου, το οποίο υπογράφεται από πλοιάρχους και κτηνοτρόφους, νοικοκυρές και στρατιωτικούς, από μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του ΛΑΟΣ και τον πρώην Πρόεδρο της Δημοκρατίας Χρ. Σαρτζετάκη. Δεν είναι βεβαίως τυχαίο ότι μεταξύ των υπογραφών σπανίζουν εκείνες των ιστορικών, εφόσον είναι προφανές από το ίδιο το κείμενο ότι δεν είναι δυνατόν η «housewife» (sic) ή ο εργάτης από τη Γερμανία, που εμφανίζονται να υπογράφουν, να έχουν διαβάσει το βιβλίο και να έχουν διαμορφώσει άποψη περί της επιστημονικής και παιδαγωγικής του εγκυρότητας.

Αξίζει όμως να σχολιάσουμε α) ότι για το διδακτικό και επιστημονικό περιεχόμενο του εγχειριδίου έχουν γνώμη οι πάντες ανεξαρτήτως ιδιότητας, θεωρώντας προφανώς - στη χώρα όπου όλοι έχουν γνώμη για όλα - ότι ένα σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας μπορεί να υποστεί κριτικό έλεγχο και από μη ειδικούς, β) ότι ενώ το βιβλίο κατηγορείται για «αποσιώπηση, παραποίηση, απόκρυψη της αλήθειας», είναι ακριβώς οι κατήγοροι του που χρησιμοποιούν επιλεκτικά στοιχεία αποκρύπτοντας σκόπιμα την αλήθεια και διαστρεβλώνοντας το περιεχόμενό του και τις ηθικές αξίες που καλλιεργεί, γ) ότι ένα βιβλίο 136 σελίδων για παιδιά 11-12 ετών, το οποίο καλύπτει πέντε αιώνες ιστορίας, θεωρείται ότι πρέπει να περιέχει μια πλήρη ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης με όλες τις μάχες και όλους τους πρωταγωνιστές. Ας σημειώσουμε πάντως ότι η έκταση των σχετικών κεφαλαίων είναι αρκετά μεγάλη (Τουρκοκρατία 20 σελίδες και Ελληνική Επανάσταση 30 σελίδες), δ) ότι παρ' όλο που η ύλη της ιστορίας επαναλαμβάνεται δύο φορές στην υποχρεωτική εκπαίδευση, θεωρείται ότι κάθε εγχειρίδιο πρέπει να περιέχει ακέραιη ολόκληρη τη σχετική ύλη - επομένως η Στ' Δημοτικού και η Γ' Γυμνασίου πρέπει να έχουν προφανώς τα ίδια ακριβώς περιεχόμενα και ε) ότι το σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας θεωρείται ότι πρέπει να είναι ένας εξαντλητικός κατάλογος των πάντων εφόσον, ως μοναδικό, έχει την «ιερότητα» του αλάνθαστου και πλήρους.

Στην πραγματικότητα, τα θετικά στοιχεία του βιβλίου είναι ακριβώς εκείνα για τα οποία κατηγορείται: προσφέρει μια ποικιλία πληροφοριών από διαφορετικές πηγές που φωτίζουν τη ζωή του παρελθόντος σε όλες τις πτυχές της. Επιτέλους, δεν επαναλαμβάνει τις γνωστές προσωπογραφίες του Κολοκοτρώνη και του Καραϊσκάκη αλλά μας μαθαίνει ότι υπήρξαν κι άλλοι, λιγότερο ή περισσότερο γνωστοί, πρωταγωνιστές, οι οποίοι επίσης θυσίασαν τις περιουσίες και τη ζωή τους για την πατρίδα. Ενόχλησε κάποιους ότι προβάλλει μια άγνωστη (σε εκείνους) γυναίκα από τη Θράκη, τη Δόμνα Βισβίζη, χωρίς να αντιλαμβάνονται ότι ακριβώς αυτό ανατρέπει τις κατασκευές της «παλαιοελλαδίτικης» ιστορίας εναντίον της οποίας οι ίδιοι ξιφουλκούν. Η ενσωμάτωση των «σιωπηλών πρωταγωνιστών» της ιστορίας στην αφήγηση αποτελεί μία από τις μεγάλες αρετές του βιβλίου και επιτρέπει στα παιδιά του δημοτικού να ταυτιστούν με πρόσωπα του παρελθόντος περισσότερο οικεία στη δική τους

εμπειρία (όπως π.χ. το κεφάλαιο για την παιδική εργασία). Στοιχεία δημογραφικά, για την καθημερινή ζωή, την κοινωνία, την οικονομία και τον πολιτισμό σε όλες τις ιστορικές περιόδους που καλύπτει το βιβλίο, αποτυπώνουν με εύληπτη δομή την πολυπλοκότητα της ιστορικής πραγματικότητας, η οποία προφανώς - και ευτυχώς - δεν συρρικνώνεται σε μάχες, πολέμους, σφαγές και ήρωες πολεμιστές.

Εν τούτοις, η κύρια αιτία για το ότι τα σχολικά εγχειρίδια ιστορίας τοποθετούνται, κάθε φορά που ξαναγράφονται, στο στόχαστρο μιας δημόσιας κριτικής είναι η μοναδικότητά τους και η παραγωγή και διανομή τους από το κράτος. Το γεγονός ότι υπάρχει ένα και μοναδικό εγχειρίδιο το κάνει εξαιρετικά ευάλωτο στην κριτική, εφόσον οι προσδοκίες είναι αυξημένες και αντιμετωπίζεται ως ένα είδος αυθεντίας. Εξ αυτού του λόγου, τα εγχειρίδια ανανεώνονται με πολύ αργούς ρυθμούς: η αδράνεια είναι ασφαλέστερη της καινοτομίας. Από την άλλη πλευρά, το κρατικό μονοπώλιο οδηγεί την κάθε κυβέρνηση και ειδικά τον υπουργό Παιδείας να λογοδοτεί για το περιεχόμενό τους, στοιχείο παράλογο σε μια δημοκρατική πολιτεία που κατοχυρώνει στο Σύνταγμά της την ελευθερία της διδασκαλίας, της επιστήμης και της έρευνας (στο περίφημο άρθρο 16). Δεν είναι βεβαίως τυχαίο ότι το σύστημα του κρατικού μονοπωλίου των σχολικών εγχειριδίων αποτελεί δημιούργημα της δικτατορίας του Ι. Μεταξά, οπότεν και ιδρύθηκε, το 1937, ο Οργανισμός Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων.

Είναι καιρός να απελευθερώσουμε τα σχολικά βιβλία από τον δυσβάστακτο ρόλο της επιτομής κάθε επιστημονικής γνώσης και της ιστορικής «αλήθειας» και να ανακουφίσουμε το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα από τις ψευδαισθήσεις του. Η σύγχρονη ιστορική εκπαίδευση οφείλει να μεταδίδει δημοκρατικές αξίες και όχι να εκτρέφεται από κάθε μορφής φανατισμούς.

Η κυρία Χριστίνα Κουλούρη είναι καθηγήτρια Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.

**Το ΒΗΜΑ, 07/01/2007 , Σελ.: Β47
Κωδικός άρθρου: Β14958Β471
ID: 282833**